

29.10.2025

Monitoimijaisen sosiaalityön toimintamalli vankilasta vapautuvan tukena

Katja Surakka, erikoissosiaalityöntekijä, tutkija
Pohjois-Savon hyvinvointialue

Sara Ramstadius, kehittäjäsosiaalityöntekijä
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
Vanda och Kervo välfärdsområde

Pohjois-Savon
hyvinvointialue

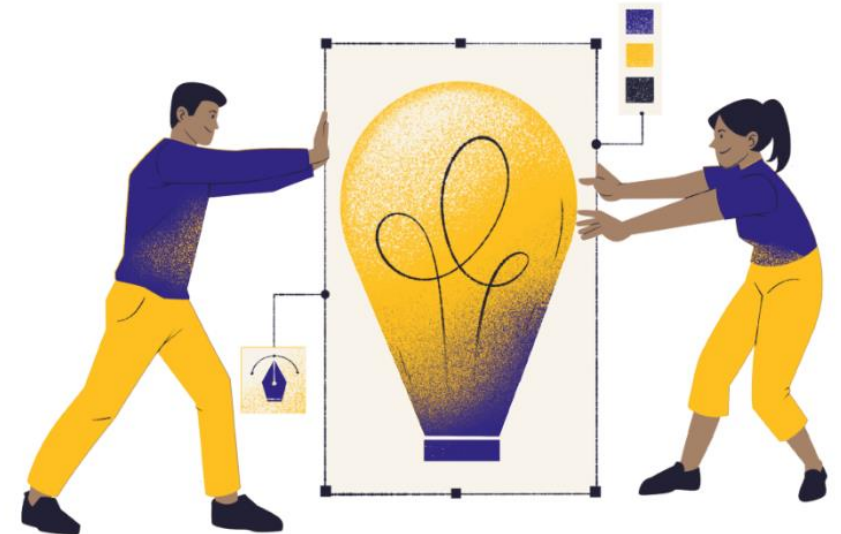
Nykytila: Käytännöt hyvinvointialueilla

- Hyvinvointialueella ei ole tunnistettavia käytäntöjä vankilasta vapautuvien kanssa työskentelyyn eikä rikollisuudesta irrottautuminen tai uusintarikollisuuden vähentäminen ei ole hyvinvointialueen työskentelyn keskiössä. Tarvitaan erityisiä työmenetelmiä ja palveluita, joissa otetaan huomioon rikostaustaisuus ja riskitekijät.
 - Tunnistavatko sosiaalihuollon ammattihenkilöt tietynlaista menetelmällisyyttä työssään?
- Verkostoja ei oteta riittävästi huomioon eikä riittävän aikaisin erityisesti palvelutarpeen arvioinnissa, vaikka monitoimijainen verkosto nähdään selkeästi oleellisena työskentelyä tukevana rakenteena.
- Luottamuksellisen asiakassuhteen rakentaminen on haastavampaa kuin muiden asiakasryhmien kanssa

(Surakka & Suonio, 2025)

Kehittämistyön tavoitteet

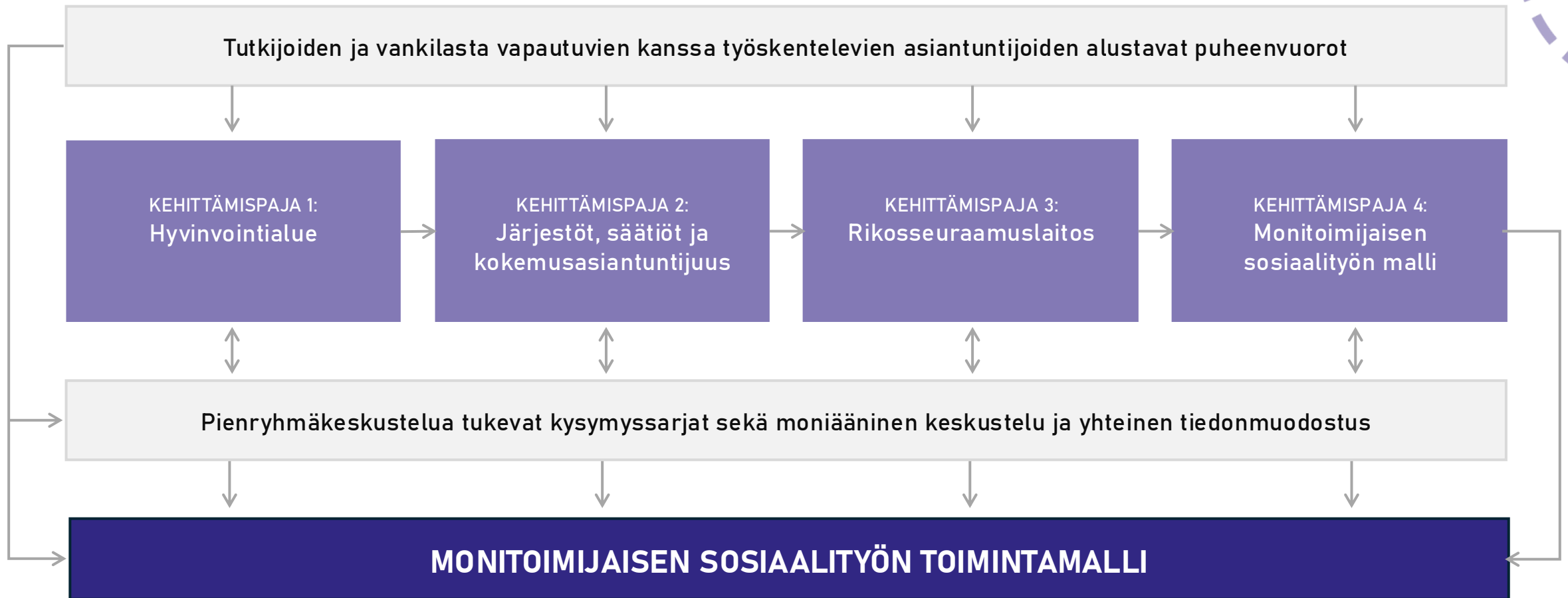
- Monitoimijaisen sosiaalityön toimintamallin rakentaminen vankilasta vapautuvan asiakkaan rikollisuudesta irrottautumisen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen tueksi
- Tutkimusperustaisen työkaluttuurin luominen hyvinvointialueille
- Tutkimushankkeessa tuotetun tutkimustiedon vieminen hyvinvointialueiden työikäntäntisiin
- Käytännön muutoksen aikaan saaminen alueen monitoimijaiseen sosiaalityöhön yhteiskehittämisen keinoin
- Eri toimijoiden ymmärryksen lisääminen rikostaustaisten asiakkaiden erityiskysymyksistä ja digitalisaation luomista mahdollisuuksista

Kehittämispajat

- Tutkimushankkeen aikana järjestettiin neljän kehittämispajan sarja. Samansisältöiset kehittämispajat järjestetään sekä Pohjois-Savon että Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella.
- Kehittämispajat rakentuivat tutkijoiden ja vankilasta vapautuvien kanssa työskentelevien asiantuntijoiden alustavista puheenvuoroista.
- Pienryhmissä käytävää keskustelua ohjasivat etukäteen määritellyt kysymykset, jotka perustuivat alustaviin puheenvuoroihin, toimintamallin kehittämisen kannalta keskeisiin kysymyksiin sekä aiempien pienryhmäkeskustelujen havaintoihin.
- Pienryhmät jaettiin satunnaisesti siten, että jokaiseen pienryhmään pyrittiin saamaan osallistujia eri hyvinvointialueilta, eri sidosryhmien edustajia sekä kokemusasiantuntijoita
- Ryhmäjaolla tavoiteltiin mahdollisimman tasavertaista osallistumista yhteiseen tiedontuotantoon, moniäänistä keskustelua ja siten mahdollisuuteen vaihtaa ja hyödyntää osallistujien erityistä osaamista ja kokemustietoa.

Yhteiskehittäminen kehittämispajoissa

Kehittämispaaja

PSHVA

VAKE

Yht.

1. Desistanssi ja yhteiskuntaan kiinnittymisen kysymykset

37

17

54

Teemu Rantanen – Mitä desistanssi on?

Mari Suonio – Sosiaalityön interventiot, käytännöt ja menetelmät rikollisuudesta irrottautumiseen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen tukena

Hanna Rantala – Monitoimijaisuuden merkityksistä

2. Kokemusasiantuntijoiden ja järjestöjen rooli yhteiskuntaan kiinnittymisen tukemisessa

20

13

33

Janika Lindström – Kokemusasiantuntijat ja vapautuvien vankien parissa tehtävä sosiaalityö

Tepi Salo – Sosiaalityön merkitys kokemusasiantuntijakouluttajan näkökulmasta – mikä sosiaalityössä toimii ja mitä kehitettävää?

Pasi Raatikainen, Tanja Hynynen ja Elisa Hämäläinen, Settlementti ry, Aggredi ja Mahku

Mari Ahtiainen ja kokemusasiantuntija Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry.

Ulrika Järvinen: RETS Asiamiestoiminta (Rikoksettoman elämän tukisäätiö)

Osallistujien määrä (n)

Kehittämispaaja

PSHVA

VAKE

Yht.

3. Rikosseuraamuslaitoksen rooli yhteiskuntaan kiinnittymisen tukemisessa yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa

20

15

35

Tuula Tarvainen ja Anna Mättö – Rikostaustaisen asiakkaan hoito- ja palvelujatkumot
Tarja Juvonen – Kohti digitaalista sosiaalityötä: Mahdollisuudet ja haasteet vankilasta vapautuvien kanssa tehtävässä aikuissosiaalityössä
Heli Hiltunen – Vankilayhteistyö Keski-Suomen hyvinvointialueen aikuisten sosiaalityössä (Nopsajalka-toiminta)

4. Monitoimijaisen sosiaalityön toimintamallin esitys ja kehittäminen

17

10

27

Timo Toikko: Tutkimusperustaisuus vankilasta vapautuvien kanssa tapahtuvassa monitoimijaisessa sosiaalityössä
Katja Surakka ja Sara Ramstadius – Monitoimijaisen sosiaalityön toimintamallin esitys ja kehittäminen

1. Desistanssi ja yhteiskuntaan kiinnittymisen kysymykset

- Vankilasta vapautuminen (nivelvaihe, siirtymä) tunnistettiin merkityksellisenä vaiheena rikollisuudesta irtaantumiselle ja yhteiskuntaan kiinnittymiselle
- Moni kehittämisspajaan osallistunut ammattihenkilö korosti **riittävän ajoissa tehdyn yhteydenoton ja jo vankeusajalla aloitetun asiakkuuden/työskentelyn merkitystä.**
 - Vankilasta vapautuvan asian tulisi vireytyä ajoissa hyvinvointialueella, jotta asiakkaan palvelutarvetta voidaan arvioida sosiaalihuoltolain edellyttämässä laajuudessa ennen vankeusrangaistuksen päättymistä.
 - **Tärkeää, että hyvinvointialueella työskentelevillä on riittävästi aikaa vapautuneen kanssa työskentelylle vankeusajalla ja vankeusajan jälkeen.**
 - Vankilasta vapautuva voi kokea epäluottamusta palvelujärjestelmää kohtaan ja hänellä voi olla aikaisempia kielteisiä kokemuksia palvelujärjestelmästä ja sen työntekijöistä. Aiemmat kielteiset kokemukset voivat vaikuttaa luottamuksellisen ja vastavuoroisen asiakas-työntekijä-suhteen luomiseen. **Luottamussuhteen rakentaminen vaatii (ammattihenkilöltä) aikaa, pitkäjänteisyyttä sekä vastavuoroisuutta**
 - **Tärkeää, että hyvinvointialueella on tosiasiallisesti asiakkaan tarpeita vastaavia palveluja saatavilla.** Eri palvelujen jonotuskäytännöt voivat aiheuttaa kohtuuttomia viivästyksiä palveluihin pääsyssä – erityisesti vankilasta vapautumisen nivelvaiheessa.

1. Desistanssi ja yhteiskuntaan kiinnittymisen kysymykset

- **Moni vankilasta vapautuva voi hyötyvä monitoimijaisesta verkosto- tai yhteistyöstä.**
Vankilasta vapautuvan tuen tarve, toiveet ja elämäntilanne vaikuttavat siihen mitä toimijoita asiakkaan (palvelu)verkostoon ja yhteisiin palavereihin kutsutaan.
 - Ammattilaisten ja muiden toimijoiden muodostama verkosto voi turvata riittävän asiantuntemuksen ja osaamisen vankilasta vapautuvan tukemiseksi ja palvelujen järjestämiseksi.
- **Tärkeää, että ammattihenkilöllä on riittävää osaamista ja ymmärrystä muun muassa rikos- ja vankeusajan prosesseista.** Erityisesti vuorovaikutus- ja työmenetelmäosaamisen tärkeys korostui pienryhmäkeskusteluissa.
 - Pohjois-Savon hyvinvointialueella järjestetään työikäisten sosiaalipalvelujen henkilökunnalle Monialainen yhteistyö vapautuvien vankien palvelujen suunnittelussa -koulutuspaketti. Koulutuspaketti käsittää seitsemän (7) tunnin pituista koulutuskertaa.
 - Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella järjestettiin Rikosseuraamuslaitoksen pitämä koulutuskerta keväällä.

2. Kokemusasiantuntijoiden ja järjestöjen rooli yhteiskuntaan kiinnittymisen tukemisessa

- **Moni kehittämisspajaan osallistunut arvioi järjestöjen ja säätiöiden ylläpitämien ja tuottamien toimintojen vastaavan vankilasta vapautuvan toiveisiin ja tarpeisiin.** Järjestöissä ja säätiöissä tuotetaan muun muassa matalan kynnyksen palveluita, joihin vankilasta vapautuva voi osallistua halutessaan.
 - Täydentävät hyvinvointialueen ja kunnan (esimerkiksi työllisyyspalvelut) tuottamia palveluja
- Vapautuva voi hyötyä kokemusasiantuntijuudesta ja kokemusasiantuntijoiden osallistumisesta työskentelyyn vankilassaolon ja vapautumisen eri vaiheissa
 - Kokemusasiantuntijan osallistumista asiakastyöhön pidettiin tarpeellisena ja hyödyllisenä erityisesti tilanteissa, jossa vankilasta vapautuvalla on aiempia negatiivisia kokemuksia viranomaisista tai palvelujärjestelmästä.
 - Moni osallistuja koki työparityöskentelyn työntekijän ja kokemusasiantuntijan välillä toimivana mallina, joka voi edistää luottamuksen rakentumista ja madaltaa kynnystä hakeutua palveluihin.
 - Kokemusasiantuntija osana työyhteisöä

3. Rikosseuraamuslaitoksen rooli yhteiskuntaan kiinnittymisen tukemisessa yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa

- Kehittämispajaan osallistuneet tunnistivat useita tekijöitä, jotka vaikuttivat vangin palvelupolkuun. Usea tekijä liittyivät vankiin ja hänen kokonaistilanteeseensa (elämäntilanne, motivaatio, sitoutuminen ja tavoitettavuus), vankeusrangaistukseen sekä palvelujärjestelmään ja sen toimintatapoihin. Myös mahdollisilla keskeneräisillä rikosasioille (niiden vaikutus tulevaisuuteen) oli osallistujien mielestä vaikutusta asiakkaan palvelupolkuun.
 - Vankilasta vapautuvan palvelupolku voi katketa yhteyshenkilöiden vaihtumisen ja tiedonkulun haasteiden vuoksi
 - Pienryhmäkeskusteluissa korostui lyhytaikais- ja sakkovankien vaikea asema palvelujärjestelmässä. Työntekijät kokivat, että heillä ei ole (ajallisia) resursseja vastata asiakkaiden nopeisiin, muuttuviin ja usein kompleksisiin elämäntilanteisiin
 - Hyvinvointialueiden erilaiset käytännöt: erilaiset organisaatiot, yhteydenottokanavat ja toimintatavat. '
- Digitaaliset ratkaisut voivat helpottaa yhteydenpitoa ja palveluihin pääsyä, mutta niiden hyödyntämistä rajoittavat hajanaiset järjestelmät ja asiakkaiden puutteelliset välineet.

4. Monitoimijaisen sosiaalityön toimintamallin esitys ja kehittäminen

- **Moni kehittämisspajaan osallistunut arvioi toimintamallin olevan ymmärrettävä ja kuvaavan työskentelyn eri vaiheita hyvin.**
- Osa osallistuneista arvioi sen soveltuvan erityisen hyvin pitkäaikaissvankien kanssa työskentelyyn.
 - Toimintamallin mukainen suunnitelmallinen työskentely lyhytaikais- ja sakkovankien kanssa voi olla haasteellista lyhyiden, joskus vain muutamia päiviä kestävien, vankeusrangaistusten vuoksi.
 - **Myös lyhyttä tuomiota suorittavien ja tutkintavankeudessa olevien kohdalla yhteydenoton merkitys korostuu,** vaikka se ei johtaisi toimintamallin mukaiseen suunnitelmalliseen vapautumiseen.

Monitoimijaisen sosiaalityön toimintamalli vankilasta vapautuvan tukena

- Toimintamalli nojaa käsitykseen, että oikea-aikaisilla ja asiakaslähtöisillä palveluilla voidaan lisätä vapautuvan vangin koettua hyvinvointia, edistää hänen kokemustaan osallisuudesta ja toimijuudesta sekä mahdollisesti ehkäistä uusintarikollisuutta.
 - Oikea-aikaiset palvelut ovat kustannustehokkaita!
- Toimintamallin kuvaus on tarkoitettu hyvinvointialueella työskentelevien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden käyttöön.
- Toimintamallin jaottelu perustuu sosiaalihuoltolaissa määriteltyyn asiakastyön prosessiin. Näin ollen toimintamalli on sovellettavissa eri organisaatioissa ja toimintamallissa voidaan huomioida eri alueiden erityispiirteet sitä täydentämällä.
- Kehittämistyön tulokset vahvistavat aikaisemmissa tutkimuksissa ja suosituksissa havaittuja palvelujärjestelmän kynnyksiä vankilasta vapautuvien palvelupoluilla

Desistanssia tukevat tekijät sosiaalityössä

PRIMÄÄRINEN DESISTANSSI Rikollisuudesta irtaantuminen	SEKUNDAARINEN DESISTANSSI Uuden identiteetin muodostaminen	TERTIÄÄRINEN DESISTANSSI Sosiaalinen integroituminen ja hyväksyntä
Rikoksettoman elämän edellytyksien tukeminen • Päihteettömyyden tukeminen • Läheissuhteiden tukeminen • Asumisen ja toimeentulotuen tukeminen Palvelutarpeen arvio • Monitoimijaisen sosiaalityön tarpeen tunnistaminen • Asiakkaan yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden huomioiminen • Yksilöllisen tukiverkoston kokoaminen Digitaalisen asioinnin ja palvelujen hyödyntäminen • Digitaalinen osallisuus • Digitaalisten palveluiden tarjoaminen Palvelujatkumoiden turvaaminen vankilasta vapautumisen nivelvaiheessa Valvotun koevapauden aikainen tuki	Sisäisen muutoksen tukeminen • Yhteisöllisyyden ja mielekkään ja omannäköisen arjen tukeminen • Osallisuuden, toimijuuden ja minäpystyvyyden vahvistaminen Luottamus asiakkaaseen, mahdollisuuksien antaminen ja luominen Suhdeperustainen sosiaalityö • Luottamuksellinen asiakas-työntekijäsuhde • Yksilöllinen ja arvostava kohtaaminen • Reflektiivinen työote Järjestöiltä ja kokemusasiantuntijalta saatu tuki	Yhteiskunnallisen osallisuuden sekä opiskelun ja työllistymisen tukeminen Yhdenvertaiset ja saavutettavat palvelut Monitoimijainen verkostotyö ja olemassa olevat alueelliset verkostot Vankilasta vapautuvien kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden riittävä osaaminen ja mahdollisuus kouluttautua Rakenteellinen sosiaalityö ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

MONITOIMIJAISEN SOSIAALITYÖN TOIMINTAMALLI VANKILASTA VAPAUTUVAN TUKENA

ENNEN VAPAUTUMISTA

**Sosiaalihuollon tarve
tunnistetaan
vankeusrangaistuksen
alkaessa tai sen aikana**

Asiakas, asiakkaan
edustaja tai asiakkaan
kanssa työskentelevä
henkilö, yleensä
vankilan työntekijä,
tekee yhteydenoton
hyvinvointialueelle

Yhteydenotto tai ilmoitus sosiaalihuoltoon

Yhteydenotto sosiaalihuoltoon
mahdollisimman varhaisessa
vaiheessa

- Asiakkaan palvelutarve arvioidaan vankeusajalla
- Työssä korostuu asiakkaan ja työntekijän välisen luottamussuhteen rakentaminen, mikä voi vaatia aikaa

Monitoimijainen palvelutarpeen arviointi

Palvelutarpeen arviointi aloitetaan
vankeusajalla

- Monialainen yhteistyö (SHL § 41)
- Asiakkaan yksilöllisen tarpeiden ja toiveiden huomioiminen
- Asiakkaalle nimetään omatyöntekijä

Yksilöllisen verkoston kokoaminen
vankilasta vapautuvan tueksi

- Julkiset palvelut, muut toimijat ja asiakkaan läheisverkosto

Palvelujatkumoiden ja palvelujen
turvaaminen vankilasta
vapautumisen nivelvaiheessa

Monitoimijaisen sosiaalityön suunnitelma ja seuranta

Rinnakkaiset palvelut ja
asiakassuunnitelmat

- Suunnitelma laaditaan yhteistyössä asiakkaan ja muun verkoston kanssa.
- Suunnitelman mukaisten palvelujen järjestäminen, toteuttaminen ja seuranta
- Asiakassuunnitelma tarkistetaan sovittuna ajankohtana

Asiakastyössä korostuu
vuorovaikutus ja suhdeperustainen
sosiaalityö

**Asiakkaalla ei enää
ole tarvetta
monitoimijaiselle/-
ammatilliselle
sosiaalityölle**

Palvelun päätyminen
arvioidaan
yksilöllisesti
jokaisessa palvelussa
asiakkaan kanssa

Desistanssin (rikollisuudesta irrottautumisen) tukeminen kaikissa asiakasprosessin eri vaiheissa

Digitaalisten palvelujen ja monikanavaisen asioinnin hyödyntäminen asiakasprosessin eri vaiheissa

Tiedon kulkuun ja antamiseen liittyvien käytäntöjen sopiminen asiakkaan ja muun verkoston kanssa

Kiitos osallistumisesta!

